

Franska för nybörjare

Foto: Folkets bio

Dokumentärfilmaren Julie Bertucelli följde en Parisklass med nyanlända ungdomar mellan 11 och 15 år under ett år. Resultatet blev en gripande film om längtan, frustration, förhoppningar, rädsla, vrede och drömmar – känslor som Xin, Rama och Naminata ständigt lever med. Läraren Birgitte Cervoni lyssnar, stödjer och lär sina elever det nya språket. [Franska för nybörjare](#) är en stark skildring av Europa år 2014 – ett Europa där många barn hamnar i en osäker exiltillvaro i samhällets marginal.

Rek. från åk 8 och gymn.

En filmhandledning av RONNIT HASSON

Handling

Paris. Terminen ska just börja för förberedelseklassen i årskurs åtta på Grange aux Belles. Förväntningar blandas med nervositet där de nyanlända immigranterna väntar på skolgården.

Den engagerade klasslärarinnan Birgitte Cervoni välkomnar eleverna och leder dem in i skolbyggnaden. Hon

är skicklig på att få människor att känna sig trygga och klassen, hennes allra sista som lärare, har syftet att underlätta inläringen i det nya landet.

Barnen är mellan elva och femton och från vitt skilda kulturer. Några kan formulera enklare meningar, medan andra bara kan enstaka ord på franska.

Den tillsynes enkla uppgiften att

gå fram till svarta tavlan och skriva "hej" på sitt eget språk blir en effektiv isbrytare som introducerar eleverna, men snart väcks upprörda känslor. När Rama från Senegal säger att "salam alaikum" betyder "hej" på wolof, vägrar egyptisk-libyska Maryam tro att icke-muslimer skulle använda en sådan hälsningsfras någonstans.

Birgittes lektioner fortsätter med samtal om det som ligger eleverna nära. De berättar om hur sista dagen var innan de flyttade, om deras framtidsdrömmar, om saker som har stor betydelse för dem. Många bär med sig smärtsamma uppbrott och är besvikna över hur det har blivit i det nya landet, andra är glada över förändringarna som flytten fört med sig.

Stödet från klasskamraterna hjälper eleverna att våga prata franska. Birgitte lyssnar inlämnande och upplyser om språkfel.

Utvecklingssamtalen ger en inblick i elevernas hemmaförhållanden. Birgitte är uppmuntrande, men när hon ger kritik eller uttrycker oro blir hon varse hur livsvillkoren kan skilja sig inom olika kulturer. I synnerhet för de kvinnliga eleverna.

När Birgitte tar upp att Rama varit vresig i skolan, hotar mamman med att hon får återvända till sin pappas familj som slagit henne.

Djenabou, som gråtit när en lärare konfiskerade hennes mobil, får veta att hon blir hemskickad om hon inte bättrar sig. Väl i hemlandet får hon inte studera. Hon kommer att bli betraktad som en förlorare, bli könsstympad och bortgift under sina tidiga tonår.

Kinesiska flickan Xin är tystlåten och mamman menar att det beror på att flickor inte pratar mycket. Xin är också ensam hemma under långa perioder, eftersom mamman alltid arbetar.

Andromeda befinner sig i en liknande situation, för att hennes pappa jobbar långt hemifrån, men hon är ändå munter. ”Kan ni inte ge henne många läxor?”, frågar pappan skämtsamt för att hon ska hålla sig hemma medan han är borta.

I några fall kommer en släktingar eller vän till familjen som pratar franska till utvecklingssamtalet. En elev har blivit övergiven av sina föräldrar och vet inte när hon kommer att träffa dem igen.

Birgittes personliga band med eleverna märks när den populära eleven Maryam, vars familj söker asyl, tvingas flytta. Det blir en chock för familjen och även för klassen. Birgitte träffar socialarbetaren och mamman för att förstå vad flytten beror på. Hon försäkras om att Maryam kommer att få rätt utbildning på den nya orten och att

Maryam får ta ett ordentligt farväl av klasskamraterna. Det blir många tårar när hon lämnar skolan.

I slutet på läsåret har elevernas självkänsla stärkts liksom sammanhållningen i gruppen. Examinationsprovet, som alla varit nervösa för, verkar ha passerat lätt för de flesta och klassen har gjort en film om identitet som de visar för sina stolta föräldrar. När filmen vinner priser i två filmfestivaler blandas lyckotårar och glädjetjut.

Men världen utanför klassrummet är inte lika fördomsfri. Naminata berättar att elever från de vanliga klasserna skrattar när hon pratar franska. Hon menar att eleverna i förberedelseklasserna betraktas som fattiga. En annan elev känner oro över att inte veta hur länge han kommer behöva gå förberedelseklasser.

Tiden är inne att meddela eleverna vilka som flyttas upp till nästa årskurs och vilka som får gå om. Rama får beskedet att hon måste gå om klassen och blir förtvivlad. Hon anklagar lärarkåren för att vara rasistisk. Birgitte tröstar Rama och ger henne ett val och en utmaning: om hon läser in några ämnen under sommarlovet och klarar proven, blir hon uppflyttad.

Skolåret är slut. Birgitte har fått jobb på Skolverket och ska sluta som lärare. Famen är full av blommor och kärleksförklaringarna strömmar fram. Xin säger att Birgitte har varit som en mamma för henne, hon kan inte hålla tillbaka tårarna när de kramas.

Birgitte berättar för klassen att de har en särskild betydelse för henne eftersom de är hennes sista klass. Hon vill veta vad det kommer bli av alla. De bestämmer sig för att ha en återträff tio år senare och gråter i en stor grupp-kram.

Sanning kontra verklighet: den dokumentära metoden

När den franska regissören Julie Bertuccelli (f. 1968) av en händelse fick träffa en förberedelseklass fascinerades hon av alla olika nationaliteter och livsöden som gemensamt skulle lära sig franska och försöka anpassa sig till en plats de inte hade hört till tidigare. Hon ville veta vad de hade lämnat efter sig, vad som gav dem hopp och vad som gjorde dem uppgivna. Hon ville förmedla vad tumultet som livet i exil

Regissören Julie Bertuccelli

innebar i en ålder då barndomen är på väg att ta slut, därför följde hon en klass dagligen i ett år.

Julie Bertuccelli stod under inspelningen av *Franska för nybörjare* själv bakom kameran. Det är ovanligt att regissörer själva filmar, men det förekommer oftare vid inspelning av dokumentärer och reportage än när man spelar in spelfilm. Det finns praktiska och ekonomiska fördelar med detta, som att en dokumentärfilm ofta måste spelas in under lång tid och att en inspelningsmiljö är för trång för ett stort filmteam att vistas i.

Att vara få personer på en inspelningsplats gör det också lättare att smälta in och bli ”osynlig”. Den som blir filmad ”glöms bort” kameran och kan vara mer i sitt naturliga jag och då upplevs materialet som mer äkta och verklighetstroget.

För dokumentärfilmare vill gärna att vi ska uppfatta det vi ser som verkligheten. Men frågan är: hade det vi ser framför kameran även skett om filmaren inte hade varit på plats?

- Är en dokumentär skildring alltid sann? Är det Verklighet eller är det filmarens *version* av verkligheten vi ser i *Franska för nybörjare*? Vari ligger skillnaden?
- Hur tror ni att verkligheten, i det här fallet eleverna och lärarna, påverkas av filmprocessen?
- Om du själv var en elev i klassen som blev filmad; hur tror du att du skulle vilja framställas? Finns det scener i filmen som blir alltför känsliga, rentav kränkande, för eleverna?

Julie Bertuccelli använder olika typer av kamerarörelser för att förstärka känslolägen hos personerna som blir filmade. I början skakar kameran mycket. Närbilder förekommer ofta och klippningen går snabbt. I slutet är rytmen i klippningen lugnare och vi ser mer av personerna i miljön.

Vad tror ni att regissören genom dessa tekniska val vill säga om elevernas känslöförändringar under året som går? Förtydligas eller förändras verkligheten genom dessa grepp? Ge ett exempel i filmen där sättet att filma förstärker personernas känslor.

Det personliga samtalet som pedagogisk metod

Lärarinnan Birgitte Cervoni har hyllats för sin lyhördhet och värme. Hon har även givit ut en bok om sin speciella undervisningsmetod. I filmen ser vi hur hon låter eleverna berätta om det som ligger dem nära. Ibland delar de med sig av både smärtsamma och utelämnande erfarenheter.

En flicka i filmen berättar inför klassen att hennes mamma lämnade kvar henne i Paris på en semesterresa. Mamman har flera gånger sagt att hon skall hämta henne men dyker aldrig upp. En annan elev berättar att hon blir

mobbad på skolgården av elever som går i vanliga klasser. Hon känner sig föraktad och betraktad som fattig.

Man kan ana att eleverna vågar öppna sig för att de känner ett stort förtroende för lärarinnan. Men på slutet när Birgitte inför alla klassen meddelar vilka elever som har gått vidare till nästa årskurs och vilka som får gå om klassen är stämningen upptrissad. Medan de som får gå vidare blir glada blir Rama, som måste gå om, otroligt upprörd. Birgitte väljer då att tala med henne i enrum.

- Det är förståeligt att bli ledsen när man får ett negativt besked, men kan Ramas starka reaktion också hänga ihop med att hon känner sig exponerad inför de andra eleverna?
- Hur långt får man gå som pedagog när man ber elever att berätta om personliga erfarenheter inför andra elever? I vilka situationer är det bra och när är det dåligt, tycker ni?
- Kan faktumet att Rama inte blir en del av filmens framgångssaga inverka ytterligare?

När eleverna spelar in sin egen film

pågår samtalet istället mellan eleverna. Hela klassen är engagerad när en elev berättar om sitt liv.

- Vad har filmprojektet och resan till filmfestivalen för inverkan på gruppens självbild och självkänsla? Har ni haft motsvarande upplevelser, t ex gemensamma projekt, som har haft en positiv inverkan på klassens sociala samhörighet?

Flickors och kvinnors ställning i olika kulturer

Några elever kommer från kulturer där det inte är självklart för kvinnor att studera. Under ett utvecklingssamtal får Birgitte veta att en elev blir hemskickad om hon inte sköter studierna. I hemlandet kommer hon att bli tvingad att genomgå omskärelse och bli bortgift mot sin vilja.

Xins mamma menar att hennes dotter är tystlåten för att "flickor inte pratar mycket". Kanske har det setts som något positivt i hennes uppväxtmiljö, medan Birgitte tror att det håller tillbaka hennes språkutveckling.

Birgitte verkar fördomsfri och är bra på att lyssna men uppgiften för den engagerade läraren är svår. Hon vill vara uppriktig mot föräldrarna, men samti-

digt inser hon att sanningen i vissa fall kan leda till hemska konsekvenser.

- Hur hanterar Birgitte detta? Vad är moraliskt rätt och fel i situationen? Vad har Birgitte för ansvar i sin lärarroll - att skydda eleverna eller göra sin plikt som lärare? Hur tycker ni att en lärare ska agera om henoms undervisningsmetoder går på tvärs mot föräldrarnas uppfostringsidéer?

Att lämna sitt barn

Många immigranter som kommer till Europa hinner inte lära sig språket och har lågavlönade arbeten i det nya landet. För att kunna överleva och försörja sina familjer i hemlandet arbetar de långa pass och har ofta flera jobb. Några föräldrar i filmen berättar att deras barn är ensamma hemma nästan jämt. De få laga sin egen mat och har ingen att prata med. Xin var separerad från sin mamma i tio års tid innan de till slut återförenades i Paris. Nu bor de tillsammans, men hon ser inte mycket av mamman.

- Hur skulle det kännas att bli lämnad av sina föräldrar? Hur tillbringar ni tiden när ni är ensamma hemma länge?
- Vad kan orsakerna vara till att en förälder inte träffar sitt barn under så många år?
- Xin verkar först nedstämd och inbunden, men senare i filmen är hon mer öppen och glad. Vilken inverkan

Babels torn av Gustav Doré (1865)

tror ni kamratskapen i klassen och Birgitte har på Xins förändrade sinnesstämning?

En modern tolkning av berättelsen om Babels torn

Filmens franska titel "Cour de Babel" anspelar på den bibliska historien om Babels torn – "La Tour de Babel" på franska. "Cour" betyder skolgård och uttalas likadant som "cours" som betyder lektioner. Under förtexterna skrivs Babels skola på olika språk och i bakgrunden syns skolgården som även har en återkommande roll i pauseringarna. Även om Babelhistorien har sitt ursprung i den judiska och kristna tron, är det ett uttryck som används i icke-religiösa sammanhang för att beskriva ett kaos som kan uppstå när olika kulturer möts.

Babels torn ingår i Gamla testamentet och man tror att berättelsen skrevs på 900-talet f Kr. Historien beskriver hur jordens befolkning, som då talade ett och samma språk, ökade i snabb takt. För att hålla ihop bestämde sig människorna för att bygga en stor stad med ett högt torn som skulle nå ändå upp till himlen, ett monument över deras egen storhet.

Men deras gud blev oroad och sa: "Om de kan klara av detta när de just har börjat utnyttja sin språkliga och politiska enhet, tänk bara vad de kan göra längre fram! Inget kommer att vara omöjligt för dem! Kom, låt oss gå ner dit och ge dem olika språk, så att de inte kan förstå varandras ord!"

Guden tilldelade människorna olika språk och då uppstod förvirring genom språkföribistring. Det betyder

att de inte förstod varandra eller "talade förbi" varandra. Missförstånden och konflikterna ledde till att stadsbygget stoppades och människorna skingrades över hela världen.

Platsen kallades efter detta för "Babel" som betyder "förvirring" på hebreiska. Jämför med det svenska ordet "babbel"!

Berättelsen om Babels torn skulle kunna ses som en symbol för människans högmod och storhetsvansinne och gudens rädsla för att människan skulle bli oöverbärlig. För troende judar och kristna kan det vara förklaringen till varför det finns så många språk och kulturer. Det går även att läsa in en positiv aspekt – när människorna hade en gemenskap, åstadkom de mycket tillsammans.

- Fundera på varför någon som talar ett annat språk kan upplevas som främmande från en själv? Varför tror ni att det lätt kan uppstå fördomar mellan människor som har olika ursprung?
- Vilka likheter har den bibliska berättelsen om Babels torn med handlingen i filmen och på vilket sätt skiljer sig historierna från varandra? Finns det konkreta händelser som kan pekas ut?

Sekvenserna på skolgården beskriver hur tiden går. Trädet på gården blomstrar av grönska, tappar sina blad och står naket när det är kallt och snöar. Filmkameran är placerad högt ovanför skolbyggnaden, ovanför trädkronan och skolbyggnaden är grafiskt gestal-

tad i bildkompositionen vilket innebär att byggnadens arkitektur framhävs. Byggnaden skulle kunna tolkas som en symbolisk bild av Babel torn.

När man analyserar film brukar man prata om att kameran representerar någons blick, det vill säga att filmens handling ses ur en viss persons perspektiv. Det kan vara någon som medverkar i filmen som ser det kameran ser, vår blick som publik, en "allvetande berättare" eller något mer idémässigt, som till exempel om en maskin skulle ha ett medvetande.

- Kan den höga placeringen av kameran vara ett sätt att säga att en himmelsk varelse, som en gud, iakttar händelserna mellan människorna? Hur skiljer sig ett sådant perspektiv ifrån till exempel ett perspektiv sett ifrån en människas synvinkel och vad vill Bertuccelli säga med det, tror ni?

Förutom att årstiderna skiftar säger sekvenserna på skolgården något om hur stämningen är mellan eleverna. I början står eleverna som förstelnade i led och väntar på att bli vägleda, senare kan ana en trevande nyfikenhet när de pratar med varandra och på

slutet kivas de och kramas.

- Varför tror ni att filmskaparen har valt skolgården som plats? Vad har skolgårdar som miljö för betydelse för elever och för gruppdynamiken i en klass?
- Vad gör ni själva på skolgården? Skiljer sig era roller på skolgården från de i klassrummet eller är ni alltid "samma person" på olika platser i skolan?

Förberedelseklasser i Sverige - starkt stöd, svag utmaning

Enligt en svensk studie från 2013 tenderar förberedelseklasser att bli en miljö med starkt stöd men med långsiktigt svag utmaning.

Den vanliga klassen är tvärtom: en miljö med för stor utmaning och bristande stöd. Ämneslärarna i förberedelseklasserna har ofta för lite kunskap och förståelse för andraspråksinlärnas behov – de förutsätter att eleverna förstår texter och vardagsuttryck som lärarna avstår ifrån att förklara.

En elev beskriver situationen på följande enkla vis: "Om dom förklarar mycket, jag förstår mycket. Dom förklarar ingenting, jag förstår ingenting."

Eleverna i studien känner en ambivalens. De längtar till en vanlig klass, men inser snart att tryggheten och grupptillhörigheten inte finns där på samma sätt som i förberedelseklassen. I den vanliga klassen är gemenskapen utspridd i mindre grupper som har åsikter om varandra, medan förberedelseklassen håller ihop som en grupp.

Fem av de tjugotvå eleverna som intervjuades beskriver känslor av ensamhet, sorg, utanförskap och otrygghet i den vanliga klassen. Forskarnas förklaring till detta är att det pågår för lite interaktion mellan de nyanlända och de övriga i klassen.

- Hur kan man som elev och lärare i en vanlig klass underlätta för elever som har ett annat förstaspråk? Kom gärna med konkreta förslag!
- Om det fanns en förberedelseklass i din skola och du blev "mentor" åt en av eleverna: vad skulle du berätta om Sverige och svensk skola? Och vad skulle du vilja veta om honom?
- Vad kan man lära sig av någon som kommer ifrån en kultur som skiljer sig ifrån ens egen?

Tips på fördjupning

Litteratur:

- Studien som jämför förberedelseklasser med vanliga klasser av Monika Axelsson och Jenny Nilsson: http://www.iejee.com/6_1_2013/IEJEE_6_1_nilsson_axelsson.pdf (Sammanfattning av rapporten av Mikael Nordenfors: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-omraden/spraklig-kompetens/relationer-larande/steget-fran-forberedelseklass-en-utmaning-for-nyanlanda-1.213405>)
- *Entré En Matière Textbook* (Hachette Fle, 2008). Birgitte Cervonis bok om pedagogik (på franska).
- Rebecka Bolin, *De osynliga: om Europas fattiga arbetarklass* (Atlas, 2012). En reportagebok om emigranterna med låglönejobben som det inte går att leva på.
- Berättelsen om Babels torn: *Bibeln*, Gamla Testamentet, 1 Mos 11:1-9

Film:

- *Mellan väggarna* (Laurent Cantet, Frankrike, 2008). En prisbelönt spelfilm som bygger på de medverkandes liv och har en hel del gemensamt med *Franska för nybörjare*. Också här finns en engagerad lärare och livliga diskussioner mellan elever från olika kulturer.

TV-program:

- Intervju med författaren Rebecka Bolin om *De osynliga*: <http://www.ur.se/Produkter/168981-En-bok-en-forfattare-Rebecka-Bohlin>
- *Bildningsbyrån – Integration*, en UR-serie om anpassning till ett nytt land: <http://www.ur.se/Produkter/164348-Bildningsbyran-integration-Vagen-till-integration>
- *Svenska till varje pris*, en UR-serie om åtta personer som ska lära sig svenska på åtta veckor: <http://www.ur.se/Produkter/173303-Svenska-till-varje-pris-Del-1>

Radioprogram:

- ”Att börja skolan i väntan på asyl”, en dokumentär i P1-serien *Barnen* om hur är det att börja skolan i väntan på migrationsverkets beslut: <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/309439?programid=787>

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Originaltitel: Cour de Babel

Frankrike 2014

Producent: Yaël Fogiel, Laetitia Gonzalez

Regi, manus, foto: Julie Bertucelli

Klippning: Josiane Zardoya

Musik: Olivier Daviaud

I rollerna:

Mihajlo Sustran, Naminata Kaba Diakite, Nethmal Mampitiya Arachchige, Oksana Denys, Ramatoulaye Ly, Thathsarani Mampitiya Arachchige, Xin Li, Yong Xia, Youssef Ezzangaoui, Djenabou Conde, Eduardo Ribeiro Lobato, Felipe Arellano Santibanez, Kessa Keita, Luca Da Silva, Marco Aurelio Dod Santos, Marko Jovanovic, Maryam Aboagila, Miguel Angel Cegarra Monsalve

Tekniska uppgifter:

Speltid: 90 min

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 22 augusti 2014

Distribution:

Folkets Bio, Bergsunds Strand 39, 104 62

Stockholm Tel: 08-54527522

www.folketsbio.se

Observera: Svenska Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografreper-toar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära er mer om hur man hittar och bokar film.

Redaktion:

Malena Janson, Svenska Filminstitutet, augusti 2014